

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Кафедра охорони праці та цивільної безпеки

В.І. Голінько, В.В. Надточий

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА

Методичні рекомендації
для здобувачів ступеня бакалавра
освітньо-професійної програми «Цивільна безпека»
спеціальності 263 Цивільна безпека

Дніпро
НТУ «ДП»
2024

Навчальна практика [Електронний ресурс] : методичні рекомендації для здобувачів ступеня бакалавра освітньо-професійної програми «Цивільна безпека» спеціальності 263 Цивільна безпека / уклад.: В.І. Голінько, В.В. Надточий ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2024. – 16 с.

Укладачі:

В.І. Голінько, д-р техн. наук, проф.,

В.В. Надточий, ст. викл.

Затверджено науково-методичною комісією спеціальності 263 Цивільна безпека (протокол № 4 від 28.06.2024) за поданням кафедри охорони праці та цивільної безпеки (протокол № 11 від 30.05.2024).

Методичні рекомендації до навчальної практики призначені для самостійної роботи студентів усіх форм навчання за спеціальністю 263 Цивільна безпека під час проходження навчальної практики.

Уміщено цілі і завдання навчальної практики, вимоги щодо організації її проведення; зміст, оформлення і захист звіту з практики, перелік посилань.

Рекомендації орієнтовано на активізацію навчальної діяльності здобувачів ступеня бакалавра спеціальності 263 Цивільна безпека та закріплення практичних навичок під час навчальної діяльності студентів.

Відповідальний за випуск – завідувач кафедри охорони праці та цивільної безпеки В.І. Голінько, д-р техн. наук, проф.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Загальні положення	4
2 Мета і завдання навчальної практики	6
3 Організація навчальної практики	7
3.1 Обов'язки кафедри охорони праці та цивільної безпеки	8
3.2 Обов'язки студентів – практикантів.....	8
3.3 Контроль проходження навчальної практики	8
3.4 Індивідуальні завдання	9
4 Зміст, оформлення і захист звіту з навчальної практики	10
Перелік посилань.....	12
Додаток 1. Зразок титульного аркуша звіту	13
Додаток 2. Зразок титульного аркуша індивідуального завдання	14

Вступ

Навчальна практика є обов'язковою складовою частиною навчального процесу студентів, які навчаються за спеціальністю 263 Цивільна безпека.

Програма практичної підготовки студентів за спеціальністю 263 Цивільна безпека розроблена відповідно Закону України «Про вищу освіту» [1], Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України [2], Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [3], Концепції досконалості Європейського фонду управління якістю [4], вимог Міжнародного стандарту якості ISO серії 9000 [5].

Навчальна практика є важливою і невід'ємною складовою частиною навчального процесу з підготовки майбутніх фахівців, а також і початковою ланкою в системі їх практичної підготовки до роботи в установах та організаціях.

Практика передбачає вдосконалення професійно-практичної підготовки студентів, технологію надання їм достатнього обсягу практичних знань з використанням матеріально-технічної бази працедавців.

1 Загальні положення

Важливу роль в підготовці висококваліфікованих спеціалістів в області охорони праці та цивільної безпеки відіграє комплексний підхід до організації виробничого навчання і набуття практичних навиків та вмінь студентів.

Навчальна практика призначена для ознайомлення здобувачів вищої освіти зі специфікою майбутньої спеціальності, отримання первинних професійних компетентностей із циклів дисциплін загальної та спеціальної підготовки, формування у них на базі одержаних теоретичних знань професійних умінь і навичок, необхідних для прийняття самостійних рішень під час розгляду реальних умов підприємства, оволодіння сучасними методами, формами організації та засобами праці; вміння реагувати на зміну ситуації та скласти уявлення про існуючі методи забезпечення безпеки підприємства (організації) відповідно до Кодексу законів про працю України [8], а також про сучасний стан галузі безпеки підприємництва в Україні, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Основне завдання програми навчальної програми практики полягає в тому, щоб чітко спланувати та регламентувати усю діяльність студентів і викладачів у цей період освітнього процесу, який відбувається на базі навчальної практики.

Навчальна практика проводиться по закінченні першого курсу на базі прослуханих студентами курсів загальноосвітніх дисциплін.

Навчальна практика є обов'язковою для всіх студентів, у тому числі і для студентів, що мають стаж роботи на підприємствах, установах, організаціях до вступу в університет.

Тривалість навчальної практики 4 тижні.

Таблиця 1. Вид, термін і тривалість практичної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра галузі знань 26, спеціальності 263 Цивільна безпека

Назва виду навчальної практики	Семестр	Тривалість практики			Форма контролю
		тижні	години	кількість кредитів ЄКТС	
Навчальна практика	2	4	180	6	диференційований залік

Протягом усього періоду навчальної практики студенти ведуть щоденники, в яких відображаються результати зробленої за день роботи, фіксуються візуальні спостереження, робляться ескізні замальовки з натури, фіксуються основні прийоми виконання робочих операцій, відслідковується маршрут проходження на робоче місце тощо.

Робочі записи періодично проглядаються керівником навчальної практики від університету.

По закінченні навчальної практики всі студенти здають свої щоденники для перевірки викладачу-керівнику навчальної практики.

Під час проходження навчальної практики студент зобов'язаний:

- виконувати завдання, які передбачені програмою;
- підкорятися діючим на підприємстві, в установі, організації правилам внутрішнього трудового розпорядку;
- вивчити і строго дотримуватися правил безпеки;
- при можливості брати участь у раціоналізаторській і винахідницькій роботі;

- вести щоденник, у який записувати необхідні матеріали, робити ескізи, замальовки і т.д., збирати з дозволу фахівців бази проведення навчальної практики цифрові матеріали на своєму накопичувачі інформації;

- студент, що не виконав програму навчальної практики, одержав негативний відгук керівника навчальної практики та незадовільну оцінку при співбесіді, направляється повторно на навчальну практику в період студентських канікул.

До виїзду на навчальну практику в університеті проводиться виробнича нарада студентів, на якій вони знайомляться із задачами, організацією і проведенням навчальної практики, своїми обов'язками на виробництві, основними положеннями правил безпеки, формою контролю проходження навчальної практики, змістом і порядком захисту звітів.

Нещасні випадки, що трапились на підприємстві зі студентами університету під час проходження ними практики, розслідуються комісією разом із представником університету і враховуються підприємством відповідно до Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися із здобувачами освіти під час освітнього процесу [6, 9].

Перед виїздом на практику студент повинний зустрітися з керівником навчальної практики, одержати від нього програму та методичні рекомендації й конкретизувати завдання на навчальну практику.

2 Мета і завдання навчальної практики

В освітньо-професійній програмі вищої освіти «Цивільна безпека» спеціальності 263 Цивільна безпека здійснено розподіл програмних результатів навчання (РН) за організаційними формами освітнього процесу. Зокрема до освітнього компонента «Навчальна практика» віднесено РН4 «Застосовувати отримані знання правових основ з цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності»

Метою навчальної практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих здобувачами під час вивчення освітніх компонентів за спеціальністю 263 Цивільна безпека, набуття практичних навичок аналізу стану безпеки праці та цивільного захисту на підприємствах, оцінювання виробничих ризиків, а також формування професійних компетентностей майбутніх фахівців у сфері управління безпекою праці та реагування на надзвичайні ситуації.

Завданнями навчальної практики є:

- ознайомлення студентів із діяльністю організацій, підприємств та установ, що здійснюють функції у сфері цивільної безпеки;
- вивчення організації роботи служб цивільного захисту та охорони праці на підприємствах;
- ознайомлення із системою управління охороною праці (СУОП);
- аналіз основних технологічних процесів та їх небезпечних і шкідливих факторів;
- вивчення заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків;
- вивчення нормативно-правової та нормативно-технічної документації;
- проведення аналізу сучасних напрямів розвитку промислової безпеки та цивільного захисту;
- ознайомлення з діяльністю державних органів у сфері нагляду за охороною праці;
- відвідування лекцій і практичних занять провідних фахівців у сфері безпеки праці та цивільного захисту;
- набуття навичок аналізу умов праці та оцінювання виробничих ризиків;

У процесі проходження практики здобувачі набувають практичного досвіду щодо аналізу небезпечних і шкідливих факторів виробничого середовища, ознайомлюються з організацією заходів з охорони праці та цивільного захисту, вивчають нормативно-правову базу та практику її застосування на підприємствах. Крім того, практика сприяє розвитку навичок роботи з професійною документацією, проведення спостережень, аналізу виробничих процесів та підготовки відповідних аналітичних матеріалів.

Реалізація мети навчальної практики забезпечує формування у студентів здатності застосовувати отримані знання на практиці, приймати обґрунтовані рішення у сфері безпеки праці та цивільного захисту, а також підвищує рівень їх готовності до подальшої професійної діяльності.

Процес проходження практики спрямований на формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК8	Здатність працювати як в команді, так і автономно.

3 Організація навчальної практики

Базами проходження навчальної практики здобувачів спеціальності 263 Цивільна безпека можуть бути підприємства, установи та організації різних форм власності, діяльність яких пов'язана із забезпеченням безпеки праці, цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, а також управлінням ризиками виникнення надзвичайних ситуацій.

До баз практики належать:

- підприємства промисловості, транспорту, енергетики, будівництва та інших галузей економіки, на яких функціонують служби охорони праці та цивільного захисту;
- територіальні підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС);
- органи державного нагляду та контролю у сфері охорони праці та промислової безпеки;
- підприємства та організації, що здійснюють діяльність у сфері пожежної та техногенної безпеки;
- проєктні, науково-дослідні та експертні організації, діяльність яких пов'язана з питаннями охорони праці та цивільної безпеки;
- комунальні підприємства та установи, які забезпечують безпеку життєдіяльності населення;
- структурні підрозділи університету, зокрема навчальні та наукові лабораторії кафедр охорони праці та цивільної безпеки.

Для навчальної практики базами виступають підприємства, установи та організації, де здобувачі мають можливість детально ознайомитися з технологічними процесами, системами управління охороною праці,

організацією заходів цивільного захисту, а також здійснити аналіз умов праці, небезпечних і шкідливих виробничих факторів та заходів щодо їх попередження.

Вибір бази практики здійснюється кафедрою з урахуванням відповідності профілю діяльності підприємства освітній програмі підготовки здобувачів, наявності необхідних умов для виконання програми практики та можливості отримання студентами практичних знань і навичок у сфері цивільної безпеки.

3.1 Обов'язки кафедри охорони праці та цивільної безпеки

Кафедра охорони праці та цивільної безпеки зобов'язана:

- забезпечити виконання навчального плану та навчальних занять, запланованих на період проведення навчальної практики, якість її проведення;
- забезпечити керівництво навчальною практикою досвідченими викладачами;
- оформити наказ по Національному технічному університету "Дніпровська політехніка" про розподіл студентів по об'єктах навчальної практики і призначення викладачів – керівників навчальної практики;
- розподілити відповідно до укладених договорів студентів по підприємствах – базах навчальної практики;
- провести перед початком навчальної практики виробничу нараду студентів – практикантів і викладачів – керівників навчальної практики;
- забезпечити контроль за організацією і проведенням навчальної практики студентів, за виконанням її термінів і змісту.

3.2 Обов'язки студентів – практикантів

Студент повинен:

- повністю виконати завдання, передбачені програмою навчальної практики згідно з календарним графіком;
- чітко виконувати розпорядок на підприємстві правил охорони праці;
- вести щоденник, своєчасно складати звіт про проходження навчальної практики;
- надати керівнику навчальної практики письмовий звіт про виконання завдання, щоденник навчальної практики.

3.3 Контроль проходження навчальної практики

Контроль за проходженням навчальної практики здійснюється з метою забезпечення належної організації практичної підготовки здобувачів освіти, виконання ними програми практики, а також своєчасного набуття необхідних знань і практичних навичок у сфері цивільної безпеки.

Контроль проходження практики покладається на керівника практики від кафедри, а у разі проходження практики на підприємствах або в установах – також на керівника практики від бази практики. Керівник практики від кафедри організовує проведення інструктажу перед початком практики, ознайомлює здобувачів із програмою практики, вимогами до оформлення звітної документації та порядком підбиття підсумків практики.

Під час проходження практики здійснюється поточний контроль за виконанням студентами індивідуальних завдань, дотриманням графіка проходження практики та вимог внутрішнього розпорядку установи або підприємства. Студенти зобов'язані вести щоденник практики, у якому відображають виконані роботи, отримані знання та результати спостережень.

Керівник практики від кафедри може здійснювати контроль шляхом проведення консультацій, перевірки записів у щоденниках практики, а також шляхом відвідування баз практики або дистанційного спілкування зі студентами та керівниками практики від підприємств.

Після завершення практики здобувачі подають на кафедру звіт про проходження практики разом із щоденником практики та іншими необхідними матеріалами. Підсумковий контроль здійснюється у формі захисту звіту. Під час захисту оцінюється повнота виконання програми практики, рівень засвоєння отриманих знань, якість оформлення звіту та здатність студента аналізувати отриману інформацію.

Результати проходження практики оцінюються відповідно до встановлених критеріїв оцінювання та враховуються при підбитті підсумків практичної підготовки здобувачів освіти.

3.4 Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання є складовою програми практичної підготовки здобувачів освіти та спрямовані на поглиблення теоретичних знань, розвиток аналітичних здібностей, формування практичних навичок у сфері цивільної безпеки, охорони праці та цивільного захисту. Виконання індивідуальних завдань дозволяє студентам краще ознайомитися зі специфікою діяльності підприємств, установ та організацій, а також набути досвіду самостійної роботи з нормативною, технічною та виробничою документацією.

Зміст індивідуальних завдань визначається керівником практики від кафедри з урахуванням виду практики, місця її проходження та освітньої програми підготовки здобувачів.

Для навчальної практики індивідуальні завдання мають більш практичний та аналітичний характер і можуть передбачати:

- проведення аналізу системи управління охороною праці на підприємстві;
- вивчення діяльності служби охорони праці та її функцій;
- аналіз умов праці на окремих робочих місцях;
- визначення основних небезпечних та шкідливих виробничих факторів у виробничому середовищі;
- аналіз заходів щодо запобігання виробничому травматизму;
- вивчення організації цивільного захисту на підприємстві;
- ознайомлення з планами реагування на надзвичайні ситуації;
- аналіз забезпечення працівників засобами індивідуального захисту;
- ознайомлення з нормативно-технічною документацією у сфері охорони праці;
- підготовку аналітичного опису стану охорони праці та цивільного захисту на підприємстві.

Результати виконання індивідуальних завдань відображаються у звіті з практики.

З метою підвищення ефективності навчальної практики студент повинен виконати індивідуальне завдання, яке йому видає керівник навчальної практики. В індивідуальному завданні, складеному за активною участю студента, можуть розглядатися питання, присвячені вивченню нових прогресивних і безпечних методів виконання робіт, технологій, аналізу виробничого травматизму та професійних захворювань на підприємстві і т.п. Ці завдання виконуються індивідуально, творчо розвиваючи у студента науково-технічне мислення.

4 Зміст, оформлення і захист звіту з навчальної практики

Звіт з навчальної практики є основним підсумковим документом, що відображає зміст, послідовність, результати та індивідуальні досягнення студента під час проходження практики. Підготовка звіту передбачає систематизацію матеріалів, отриманих у процесі виконання завдань, ведення щоденника та опрацювання індивідуального завдання, визначеного керівником практики.

Усі матеріали, зафіксовані студентом у щоденнику навчальної практики протягом усього періоду її проходження, у повному обсязі включаються до складу звіту. Це є обов'язковою вимогою, оскільки щоденник відображає фактичний хід практики, перелік виконаних робіт, набуті навички та сформовані компетентності.

Структура звіту та орієнтовні обсяги окремих його розділів наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 - Зміст звіту з навчальної практики і орієнтовні обсяги розділів

Найменування розділів	Кількість сторінок
Титульний аркуш (додаток 1)	1
Щоденник навчальної практики з відображенням роботи яка виконувалася	12 - 20
Висновки	1
Титульний аркуш індивідуального завдання (додаток 2)	1
Звіт про виконання індивідуального завдання	5 - 10
Список використаної літератури	1 - 2

Вимоги до оформлення звіту: Звіт подається друкованим або електронним документом відповідно до встановлених правил в університеті.

Текст звіту повинен бути оформлений відповідно до вимог до робіт навчально-методичного характеру:

шрифт – Times New Roman, 14 pt;

інтервал – 1,5;

поля: ліве — 25 мм, праве — 10 мм, верхнє та нижнє — 20 мм;

нумерація сторінок — у правому верхньому або нижньому куті (залежно від вимог кафедри).

Порядок захисту звіту з навчальної практики: Студент подає звіт на перевірку керівникові практики у встановлені кафедрою строки.

Під час захисту студент повинен коротко висвітлити:

- ✓ мету та завдання практики;
- ✓ основні види виконаних робіт;
- ✓ результати опрацювання індивідуального завдання;
- ✓ здобуті практичні навички та сформовані компетентності;
- ✓ проблемні питання, з якими він зіткнувся, та шляхи їх вирішення.

За результатами захисту керівник практики виставляє оцінку та робить підсумковий висновок про якість проходження студентом практики.

Диференційована оцінка з навчальної практики встановлюється з урахуванням наступних вагових коефіцієнтів:

- активність під час навчальної практики 0,1
- щоденник навчальної практики 0,4
- Висновки 0,1
- індивідуальне завдання 0,3
- якість оформлення звіту 0,1

Наприклад, студент працював на практиці - "відмінно", щоденник, висновки та індивідуальне завдання оцінені на "добре", а оформлення звіту - "задовільно". Підсумкова оцінка буде:

$$0,1 \times 5 + 0,4 \times 4 + 0,1 \times 4 + 0,3 \times 4 + 0,1 \times 3 = 4,0 \text{ (добре).}$$

Таблиця 2 – Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Інституційні оцінки для розрахунку перекладаються в рейтинговий бал згідно таблиці 2.

Для врахування при призначенні стипендії оцінка за навчальну практику відноситься до наступної сесії, орієнтовний термін отримання оцінки протягом 20 днів після початку занять в вересні.

Студент, який не виконав програму навчальної практики без поважних причин, одержав негативний відгук підприємства чи незадовільну оцінку під час захисту звіту, відраховується з університету.

Перелік посилань

1. Закон України про вищу освіту.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>
3. Закон України про наукову і науково-технічну діяльність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
4. Модель досконалості Європейського фонду управління якістю
URL: <https://livingfo.com/model-doskonalosti-ievropejskoho-fondu-upravlinnia-iakestiu/>
5. ISO 9000 URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ISO_9000
6. Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>
7. Південно-Східне міжрегіональне управління Державної служби з питань праці. URL: <https://dp.dsp.gov.ua/>
8. Кодекс законів про працю України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
9. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися із здобувачами освіти під час освітнього процесу, затверджено Міністерством юстиції України 13.06.2019 за № 612/33583
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0612-19#Text>

Додаток 1. Зразок титульного аркуша звіту

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Кафедра охорони праці та цивільної безпеки

ЗВІТ

з навчальної практики освітньо-професійної програми «Цивільна безпека»
спеціальності 263 «Цивільна безпека»

Студента(ки): _____

Група: _____

База практики: _____

Термін практики: _____

Керівник практики від університету: _____

Дніпро
20__ р.

Додаток 2. Зразок титульного аркуша індивідуального завдання

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Кафедра охорони праці та цивільної безпеки

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

до навчальної практики

на тему _____

(розгорнута тема індивідуального завдання)

студента _____ групи _____

Керівник від кафедри ОПЦБ _____

(посада, прізвище, ініціали)

Дніпро

20 __ р.

Навчальне видання

Голінько Василь Іванович
Надточий Володимир Валентинович

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА

Методичні рекомендації
для здобувачів ступеня бакалавра
освітньо-професійної програми «Цивільна безпека»
спеціальності 263 Цивільна безпека

Видано в авторській редакції.

Електронний ресурс.
Підписано до видання 16.07.2024. Авт. арк. 0,56.

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка».
49005, м. Дніпро, просп. Дмитра Яворницького, 19.